

Na Pražskom quadriennale javiskového výtvarníctva a divadelnej architektúry

Štátov pribudlo, ale nápadov ubudlo

Dnes sa takmer v každom divadle, nadväzujúcom na európsku divadelnú tradíciu, pre každú novú inscenáciu navrhuje a vyrába iná scéna, šijú kostýmy. Divadlá robia rôzni tvorcovia, vychovaní na mnohorakých kultúrach, vyznávajúci neraz protichodné štýly – ale keď na jednom mieste konfrontujú tieto svojské i svojbytné úsilia, neraz s údivom konštatujú, že majú spoločné východiská. Nečudo, keď mnohí scénickí výtvarníci – a medzi nimi aj viacerí naši – tvoria v divadlách po celom svete, Európania v Amerike, Japonci v Európe. No najviac podnetov sa preda len rodí na našom kontinente. Aj preto od roku 1967 celosvetová výstava javiskového výtvarníctva, kostýmov, divadelnej architektúry a práce divadelných škôl býva každé štyri roky v srdci Európy. Praha tento rok usporiadala výstavu už po siedmy raz. V čase od 10. do 30. júna 1991 je inštalovaná v Paláci kultúry.

Quadriennale bývalo v priestoroch storočného areálu pražského výstavniska, v dnešnom Parku kultúry. Teraz je tam Všeobecná česko-slovenská výstava a scénografia si musela hľadať novú „scénu“, iné výstavné priestory. Presťahovala sa z Parku kultúry do Paláca kultúry. Návštevníci, ktorých tu v prvých dňoch nebolo veľa a zväčša prišli z cudziny, vidia zo skleneného paláca panorámu Prahy – a veru mnohí viac pozerajú cez obloky ako nazerajú do výstavných kóji. Málokoho totiž tohtoročné quadriennale uspokojí.

Vystavujúcich štátov pribudlo (celkom 36, najväčší počet v doterajšej histórii podujatia), ale nápadov ubudlo. Zväčša sa využívajú podnety z minulých desaťročí. Tzv. akčná scénografia ochabuje v akčnosti, hoci mnohé scény sa ešte zväčša krútia, plochy na nich pohybujú. Ale je to pohyb prevažne v kruhu. Scénografia vo vyspelých divadelných kultúrach sa veľmi na seba podobá, niekdajší veľkí európski reformátori scény (z našich predovšetkým Josef Svoboda) majú v mnohých divadlách talentovaných improvizátorov svojich tém a myšlienok. Niektoré štáty sa upriamili na väčšiu vzorku zaujímavých inscenácií (Španielsko-Katalánsko, Maďarsko, Izrael), inde bol generálny komisár národnej expozície náročnejší vo výbere reprezentantov a výnimočných inscenácií

(Anglicko, Francúzsko). Kostým zostal na tejto výstave skromne zastrčený v kúte. Ani divadelná architektúra, inštalovaná na najvyššom poschodí, „vrchol“ výstavy netvorí. V našom oddelení zaujme Spirálové divadlo (Kulík-Louda-Smetana-Stýblo) pre terajšiu pražskú jubilejnú výstavu (ale významu projektu Laterny magiky sa nepribližuje), ťažko sa však vieme zmieriť s návrhmi či realizáciami prestavby starých mestských divadiel v Českých Budějoviach alebo v Jihlave. Často okrem priedelia starého divadla architekti prestavby z pôvodnej stavby nezachovali nič. Chvalabohu, že tento trend prestavby starých divadiel takmer od základov nepostihol pražské Stavovské divadlo (a predtým Národné divadlo). Ale aj v Trnave zostali zo stošesťdesiatročného mestského divadla iba vonkajšie múry.

V priestoroch pod palácom, v podzemných garážach, je rozsiahla expozícia divadelných škôl. Prevažuje tu úsilie informovať záujemcov o rozmanitosti divadelného školstva, scénografie a kostýmového výtvarníctva vo viacerých európskych, ale aj amerických a ázijských krajinách. Priestor si tu však našla aj študentská recesia, iba zárodok nových tendencií v scénografii sme medzi mladými nepobadali.

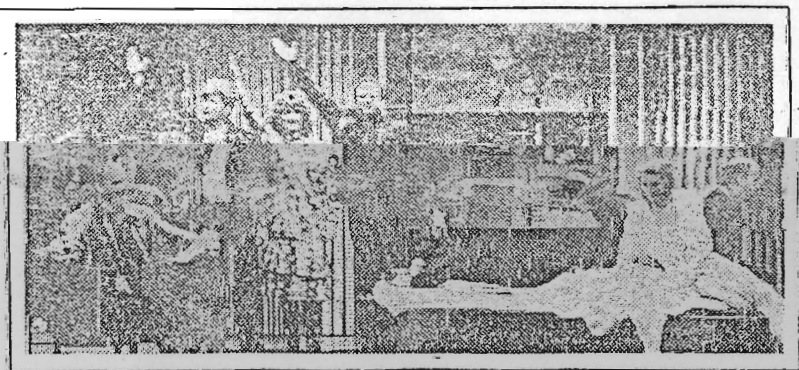
Mozartovská dvestoročnica určila tohtoročnú tematickú expozíciu: insec-

nácie opier W. A. Mozarta. Poliaci sa v nej pýšia celým radom predstavení prvých a komorných opier detského a mladučkého skladateľa, prihlásili sa krajiny bez mozartovskej tradície (Čína, Nový Zéland), kým Mozartova domovská krajina (Rakúsko a v ňom zvlášť Mozartovo rodisko Salzburg) podujatie ignorovala, a tak v tejto nereprezentatívnej prezentácii dominuje bohatá účasť mozartovských inscenácií zo Spojených štátov amerických (zlatá medaila). Z bohatej kolekcie sú zvlášť zaujímavé do súčasnosti prepísané mozartovské libretá pre televízne inscenácie Petra Sellarsa. Moderné kostýmy mu pripravila výtvarníčka slovenského pôvodu Duna Ramičová (zlatá medaila). V našej expozícii sú iba českí výtvarníci na čele s Josefom Svobodou (prelomová „skandalózná“ a zakázaná Čarovná flauta z roku 1957) a Janom Vančúrom (zlatá medaila), česká Slovenska zachraňuje sama-samučká Hana Cigánová kostýmami pre Bednárikovu Čarovnú flautu v bratislavskom štátnom bábovom divadle. My sme si dvesto rokov od Mozartovej smrti „uctili“ mŕtvym tichom a nezáujmom.

Divadlo z celého sveta sa na quadriennale prezentuje najvýraznejšie ako divadlo sveta. Viaceré expozície, Veľká Británia (Zlatá triga), Poľsko, Sovietsky zväz či Grécko chcú v návštevníkoch vyvolať, potvrdiť prevládajúci životný pocit väčšiny občanov. V sovietskom pavilóniku niet dokumentov z divadiel, ale celá expozícia je novým variantom potemkinovskej dediny. Všetko je vyrobené z tvrdého papiera: klavír, nábytok, splachovacie WC, ale aj fasády mohutných vežiakov, palácov kultúry, ktoré sa rúcajú – a na pleciach ich držia tiež len papieroví hrdinovia.

Cesko-Slovensko je v centre výstavy – no iba lokálne, voľbou miesta. Scenáristi a architekti expozície (Věra Ptáčková a Milan Ferenčík) mali ctížiťnosť postihnúť výstavou široké spoločenské súvislosti. Vzdávajú hold nášmu divadlu za jeho zástoj v „nežnej“ revolúcii, ale aj tomu, čím a ako ju pripravovalo. Sú tu navrhnuté makety významných inscenácií z posledných desaťročí, naznačený divadelný portál a za nim, za oblokom silueta Hradčan. Minulosť je teda jasne politicky doložená, ale budúcnosť nášho divadla a najmä scénografie napriek širokej vizii nevidíme. Ba ani netušime.

LADISLAV ČAVOJSKÝ

AMERICKÁ VÝTVARNÍČKA slovenského pôvodu Duna Ramičová navrhla Petrovi Sellarsovi kostýmy do televíznej inscenácie Mozartovej Figarovej svadby, ktoré vidíme aj na snímke.